

29.01.2014

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: OKM064:00/2012.

STM:N LAUSUNTO LUKIOKOULUTUKSEN YLEISIÄ VALTAKUNNALLISIA TAVOITTEITA JA TUNTIJAKOA VALMISTELEVAN TYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lukiolain tavoitteiden ja tuntijaon uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksista. Lausunnossa on otettu huomioon hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistämisen näkökulmat.

Lukiokoulutuksen tavoitteisiin tehdyt täsmennykset ovat oikeansuuntaisia. Näitä ovat taitojen korostaminen sekä maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteet.

Nuorille annettavan opetuksen tuntijaon osalta STM kannattaa terveystiedon opiskelun laajuutta työryhmän esittämässä muodossa. Se mahdollistaa terveystiedon sisällyttämisen ylioppilaskirjoituksiin, mikä lisää aineen opiskelun intensiteettiä. Terveystiedon opiskelu mahdollistaa monenlaisten tietojen ja taitojen omaksumisen, jotka ovat opiskelijalle tärkeitä niin yksilönä kuin perheen, erilaisten yhteisöjen ja yhteiskunnan jäsenenä. Terveystiedon ryhmittely luonnontieteellisiin aineisiin ei kuitenkaan tee täyttä oikeutta terveystiedon tietoperustan monialaisuudelle.

STM kannattaa yhden kurssin lisäystä liikuntaan ja liikunnan tuntien hajauttamista eri vuosille. Myös lukio-opinnoissa on tärkeä kannustaa liikunnallisesti aktiivisen elämäntavan omaksumiseen ml kullekin sopivan liikkumismuodon löytäminen. Liikunnan opetuksen avulla on mahdollista saada valmiuksia ei vain omasta fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen, vaan laajemmin kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen. Riittävä liikunta tukee myös oppimista.

Opinto-ohjaus on lukio-opinnoissa tärkeällä sijalla. Opinto-ohjauksen lisääminen yhden kurssin verran on kannatettavaa. Tässä yhteydessä on tärkeää varmistaa opinto-ohjaajien riittävä osaaminen.

Myös teemaopinnot ovat oikean suuntainen ratkaisu, jonka avulla tuetaan nuorten mahdollisuuksia kehittää omia hallinta- ja vuorovaikutustaitoja. Mikäli näillä opinnoilla onnistutaan vahvistamaan yhteisöllisyyttä, voi sillä olla tärkeä merkitys muuten useimmiten luokattomissa lukio-opinnoissa.

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävä lukiokoulutukseen valmistava koulutus on erityisen kannatettava. Näin tuetaan tasa-arvoisia mahdollisuuksia suorittaa lukio-opinnot ja päästä sitä kautta jatko-opintoihin.

Useat lukiokoulutuksen ainevalinnat ovat edelleen vahvasti sukupuolen mukaan jakautuneita, millä on suuri vaikutus korkeakoulutuksen segregatioon sekä suomalaisen työelämän vahvaan jakautumiseen nais- ja miesvaltaisiin aloihin. Lukiokoulutuksen yleisiä

valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa valmistelevan työryhmän muistion mukaan syventävien luonnontieteiden kurssien opiskelijoista naisia oli eniten biologiassa (62%) ja vähiten fysiikassa (26%). Muistiosta selviää, että segregatiota on pystytty purkamaan erittäin hyvin pitkän matematiikan opiskelijoissa, joissa naisten osuus on noin 48 prosenttia.

Ainevalintojen sukupuolittuneisuuteen on pyritty vaikuttamaan erilaisilla kehittämishankkeilla ja niiden tulokset ovat olleet rohkaisevia. Kehittämishankkeiden ja toimenpiteiden tuloksia tulee kuitenkin levittää ja hyödyntää nykyistä tehokkaammin.

Työryhmän muistiossa useiden oppiaineiden valintoja ei ole tarkasteltu sukupuolen mukaan. Esimerkiksi kieliaineiden ja taideaineiden tarkasteleminen sukupuolen mukaan on oleellista lukion tuntijakoa uudistettaessa. Tytöt opiskelevat poikia useammin vieraita kieliä ja uuden tuntijaon onkin tuettava ja rohkaistava myös poikia vieraiden kielten opiskeluun. STM on erityisen huolissaan siitä, jos taideaineiden pakollisten kurssien määrä vähenee oleellisesti. Tällöin on todennäköistä, että erityisesti pojat jättävät valitsematta niitä. Taideaineiden peruskäsitteiden tuntemus kuuluu yleissivistykseen ja on tärkeää oppilaan luovuuden kehittämisessä.

Vaikka kehittämishankkeilla pystytään purkamaan ainevalintojen sukupuolittunutta jakoa, ne eivät ole riittäviä. Segregaation purkaminen niin lukion ainevalinnoissa kuin työelämässäkin vaatii asian jatkuvaa tiedostamista sekä aktiivisia toimia sukupuolelle ei-tyypillisten valintojen tukemiseksi. Tämä on erityisen tärkeää, jos ainevalintojen valinnaisuutta lisätään lukiossa. Opinto-ohjaajien sukupuolittainen toiminta on keskeinen segregatioiden purkamisessa. STM pitää erityisen tärkeänä sukupuolisensitiivisten opetussisältöjen ja -menetelmien lisäämistä.

Ainevalinnat vaikuttavat myös jatko-opintomahdollisuuksiin ja usealla oppilaalla jatko-opiskelusuunnitelmat eivät ole selvillä lukiota aloitettaessa. Runsas valinnaisuus saattaa lisätä ainevalintojen sukupuolittuneisuutta ja näin korkeakoulutuksen ja työelämän segregatiota entisestään. Työryhmän muistion tuntijakovaihtoehtoista A, B ja C tulisi tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi. Jokaisen mallin kohdalla on arvioitava ainakin sitä, miten malli onnistuu segregatioiden purkamisessa tai vahvistaako se entisestään oppiainevalintojen sukupuolittuneisuutta.

Oppiainevalinnat on saatava jokaisesta lukion oppiaineesta sukupuolen mukaan jaoteltuna usean vuoden ajalta, jotta valintojen kehitystä pystytään arvioimaan. Tuntijakovaihtoehtojen sukupuolivaikutusten arvioimisen pohjaksi löytyy myös tutkimustietoa tyttöjen ja poikien ainevalinnoista lukiossa.

STM on huolissaan PISA 2012 -arvioinnin tuloksista, joiden mukaan oppilaiden kotitaustan erot heijastuvat Suomessakin edelleen vahvasti oppimistuloksiin. Erityisen huolestuttavaa on, että kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on vahvistunut vuodesta 2003. Ilmiötä olisi tutkittava myös sukupuolen mukaan, sillä kotitausta saattaa vaikuttaa poikiin ja tyttöihin eri tavalla. Kotitaustan vaikutus ainevalintoihin lukiossa sekä lukioon pyrkiviin olisi myös arvioitava.

Jokaisella lukiosta valmistuvalla tulee jatkossakin olla yhteinen yleissivistävä pohja. Tämän vuoksi mitään aivan keskeistä yleissivistävää oppisisältöä - kuten vaikkapa yhteiskuntaoppia - tule voida valita pois. Historian ja yhteiskunnan tunteminen on tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen kasvattamisen lähtökohta. Historian ja yhteiskunnan tunteminen antaa myös parhaat eväät rasismien ja vihapuheiden vastustamiselle.

Työryhmän muistion mukaan lukion teemaopinnot eheyttävät opetusta, vahvistavat

opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä. STM pitää hyvänä, että oppiaineiden välistä yhteistyötä lisätään ja painottaa, että teemaopinnoissa on hyvä mahdollisuus kehittää ja vahvistaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskasvatusta sekä sukupuolisensitiivistä opetusta yli oppiainerajojen.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Neuvotteleva virkamies

Marjaana Pelkonen

